

DOI: 10.31866/2410-1311.42.2023.293702

УДК 061.2:323.23]:316.7

ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Тетяна Ковальова

Аспірантка,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
ORCID: 0009-0009-8097-3147
e-mail: kovalova_t@knukim.edu.ua

Для цитування:

Ковальова, Т. (2023). Громадська діяльність як засіб розвитку культури суспільства: вітчизняний і закордонний досвід. *Питання культурології*, 42, 44–56. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293702>

Мета статті — дослідити діяльність громадських діячів і особливості розвитку громадських об'єднань. Розкрити взаємодію між громадськими організаціями та суспільством. Проаналізувати форми підтримки громадських організацій та їх представників в Україні та світі. Виявити інструменти підтримки громадської діяльності задля досягнення кращих результатів взаємодії громадських організацій і суспільства. У *результаті дослідження* виявлено, що в Україні, як і в багатьох країнах Європи, приділяється велика увага фінансовій підтримці громадських організацій і тільки в деяких країнах (Велика Британія, Польща) береться до уваги внесок діяльності цих організацій. Матеріали дослідження можуть бути підґрунтям для подальших наукових розвідок, зокрема вивчення громадської діяльності, її впливу на культурний розвиток суспільства та трансляцію культурних цінностей і традицій. *Наукова новизна*. Проведено культурологічне дослідження терміна «громадський діяч», здійснено детальний аналіз впливу громадської діяльності на розвиток культури суспільства, формування громадської думки та соціальних проявів громадськості. Розглянуто освітні платформи, спрямовані на навчання та підтримку громадських лідерів. Проаналізовано законодавчі механізми для підтримки громадської діяльності. *Висновки*. Розглянуто поняття «громадський діяч» та окреслено його вплив на суспільство; виявлено, що цей термін стосується не лише особистої активності лідера, але й визначає важливу роль суспільства в розвитку його ідей і культурного самоусвідомлення. Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що саме взаємодія між громадськими об'єднаннями та громадськими діячами, незалежно від державного фінансування, створює умови для конструктивної взаємодії і формування громадської думки. Вплив цих об'єднань на розвиток культурного та соціального самоусвідомлення є ключовим чинником для досягнення суспільного блага.

© Ковальова Т., 2023

Стаття надійшла до редакції: 24.07.2023

Ключові слова: громадський діяч; громадська організація; лідер; культурне (соціальне) самоусвідомлення; соціокультурний розвиток

Вступ

На сучасному етапі розвитку суспільства значущою стає постать громадського діяча, зокрема вплив його активності на суспільство — від особистої активності до важливої ролі громади у формуванні культурного самоусвідомлення. Особлива увага приділяється незалежним громадським об'єднанням, які відіграють ключову роль у взаємодії з діячами та впливають на формування громадської думки. Висвітлюються аспекти, які визначають їхню роботу відзеркаленням європейського досвіду та запозиченням найкращих практик. Розкривається важливість підтримки розвитку як громадської діяльності в цілому, так і формуванню лідерства окремих представників громад. Взаємодія між громадськими об'єднаннями та діячами може суттєво впливати на соціокультурний розвиток суспільства, позначаючи важливий крок у формуванні стійких і взаємовигідних відносин у культурному розвитку суспільства.

Аналіз попередніх досліджень

Проводячи огляд публікацій, які стосуються окресленої теми, спираємося на праці вітчизняних науковців та аналітиків і закордонних дослідників. Так, у працях українських науковців Т. Сабадош (2013), В. Вовченко (2007), І. Скальської (2010), А. Надопта (2012), Т. Підлісної (2021), Т. Сивак (2014) досліджується роль громадських діячів у розвитку соціуму, їхній вплив на способи комунікації з громадськістю та участь у становленні конкретних видатних персон. Л. Руженко (2013) розглядає формування громадської думки та її залежність від впливу лідера. Питання впливу громадських діячів на розвиток культури та їхньої взаємодії з культурними проектами привертають увагу науковців за кордоном. Зокрема, у дослідженнях здійснено культурологічний, соціологічний і політичний аналіз діяльності громадських лідерів. П. Томсон (Thomson, 2005) вивчає поняття «громадський інтелектуал» як особливий тип громадського діяча, який впливає на суспільні процеси та культурні дискурси; К. Вард (Ward, 2007) розглядає еволюцію поняття «громадський діяч» і його взаємозв'язок з вищою освітою та розвитком громадянської участі; М. Пітерс і А. Беслі (Peters & Besley, 2006) зосереджуються на ролі громадських діячів у формуванні та розвитку культури знань, зокрема в контексті освіти та розвитку; Дж. Александер і Ф. Сміт (Alexander & Smith, 2003) досліджують поняття «громадський діяч» у контексті культурної соціології та аналізу культурних процесів. У роботах зазначених авторів підкреслюється важливість розглядати роль громадських діячів у формуванні громадської думки як ключового чинника впливу на суспільні процеси та культурні дискусії. Цей вплив розглядається в широкому контексті відносин з політикою, соціумом і розвитком культури.

У роботі С. Безклубенка (2018) «Громадянське суспільство як продукт соціокультурного розвитку» викладено результати ґрунтовного дослідження терміна «громадська думка». Для аналізу стану державної підтримки громадської діяльності в Україні розглянуті аналітичні записки та доповіді експертів Національного

інституту стратегічних досліджень. До уваги взято ґрунтовні аналітичні записки щодо державного фінансування громадських організацій, зокрема дослідження закордонного досвіду та рекомендації щодо впровадження в Україні Д. Горелова (2012), Н. Пеліванової (2019) та Ю. Тищенко, О. Литвиненко, О. Михайлова, Ю. Каплан, Д. Горелов, О. Корнієвський, Г. Палій, Н. Пеліванова (2021).

Все вищезазначене дає змогу провести аналіз стану підтримки громадської діяльності, простежити її вплив на суспільство, а також окреслити їх взаємодію.

■ **Мета статті**

Мета статті — дослідити діяльність громадських діячів і особливості розвитку громадських об'єднань; розкрити взаємодію між громадськими організаціями і суспільством; проаналізувати форми підтримки громадських організацій та їх представників в Україні та світі; виявити інструменти підтримки громадської діяльності задля досягнення кращих результатів взаємодії громадських організацій і суспільства.

■ **Результати дослідження**

Поняття «громадський діяч» у наукових дослідженнях використовують у різних контекстах, а його сутність часто набуває різного трактування залежно від ідеологічної чи філософсько-культурологічної спрямованості досліджень. Зазвичай поняття «громадський діяч» характеризує особу, яка має значний вплив на громадські справи, політику, культуру, економіку або інші сфери життя. Громадські діячі можуть бути активістами, політиками, культурними діячами, бізнесменами, науковцями та ін.

В Україні також поширене поняття публічної особи (публічного діяча) та державного діяча, їх термінологія закріплена в правовому полі відповідними законодавчими актами. Проте поки немає чіткої законодавчої термінології, яка б визначала поняття громадських діячів і сутність їхньої діяльності.

Громадські діячі своєю діяльністю впливають на формування та розвиток громадської думки. Вираження громадської думки визначає відповідну позицію стосовно політичних фактів і подій, а також діяльності різних соціальних інститутів і державних діячів. Ця думка формує вимоги до механізмів розв'язання соціально-політичних проблем, що передбачає активну та ефективну співпрацю між представниками влади та інституціями, спільність підходів до вирішення завдань. Приймаючи демократично поради, вони сприяють спільному розв'язанню проблем, змушуючи політичний клас коригувати свої рішення та методи управління. Громадськість ухвалює рішення з питань політики, що мають обов'язковий характер, такі як вираження волі народу під час виборів або референдумів. У таких ситуаціях громада не лише надає мандат довіри конкретному лідеру, але також висловлює свої власні погляди. Громадська думка формується на основі розширеної інформації, яка охоплює думки, судження, переконання, ідеології, а також чутки, плітки та можливі помилки (Руженко, 2013).

Суспільство вважає громадську думку важливою у своїй соціальній ролі, яка може проявлятися в різних функціональних аспектах, таких як соціалізаційна, оцінювальна та аналітична, конструктивна і деструктивна, регулятивна і кон-

трольна, настановча, консультативна або виховна тощо. Ці різноманітні функції громадської думки взаємодіють та реалізуються під час її функціонування.

Соціалізаційна функція громадської думки пов'язана з розвитком і самореалізацією людини, яка засвоює та відтворює культуру суспільства. Регулятивна функція громадської думки визначається формуванням і впровадженням норм суспільних відносин, регулюючи взаємини між індивідами, групами та суспільством. Громадська думка оголошує рішення громади, регулює поведінку та діяльність, підтримуючи або відкидаючи уявлення, норми та цінності.

Громадська думка — це інтегрована позиція великої кількості людей, часто це більшість або навіть всі члени громади. Громадська думка знаходить своє виявлення в багатьох сферах суспільного життя, регулюючи морально-виховну роботу та визначаючи політичний вектор розвитку суспільства (Безклубенко, 2018).

Так, активна участь громадських організацій здійснює значний внесок у формування громадської думки. Напрямок розвитку цієї думки визначається великою мірою лідерами громадських організацій та окремими громадськими діячами. З одного боку, громада визначається вибором діяча, який може сприяти втіленню суспільно важливих проєктів. З іншого боку, особистості з лідерськими якостями та внутрішньою потребою у змінах спрямовують і стимулюють громаду для досягнення суспільного добробуту.

Лідер громади — це термін, часто використовуваний у вторинних джерелах, таких як ЗМІ, для опису особи, яка вважається представником і визначальною постаттю спільноти. Простий спосіб розуміти лідерство громади — це бачити його як керівництво всередині, для і від громади. Хоча громада часто асоціюється з місцевістю, вона також може відображати спільні вектори інтересів та цілей (Anderson et al., 2001).

Загальна ідея лідерства може бути представлена в громаді та відображати інтереси спільноти, пов'язані з місцем її розташування. Здебільшого це взаємодія місцевих волонтерів, підприємств та уряду, спрямована на ефективне функціонування місцевого самоврядування завдяки використанню та залученню регіональних державних ресурсів, професійних навичок і підприємницького досвіду, а також енергії місцевої громади (Australian Centre, 2011).

Зазвичай лідери громади не є можновладцями і не обіймають офіційних посад, тобто рідко мають законні повноваження. Проте ЗМІ та поліція використовує їх як важливий канал для визначення загальних настроїв у конкретній громаді або як посередників між різними громадами та місцевою владою. Лідери громад беруть на себе відповідальність за добробут і покращення своїх громад. Часто такі лідери самі призначаються, і багато з них вчать, випробовуючи різні методи. Тому ефективними вважаємо спеціальні «школи», які б допомогли набувати необхідних навичок для лідерства.

У сучасному світі є потреба в більшій кількості громадських лідерів. Модель із єдиним лідером не ефективна для справжніх потреб громад. Розв'язання всіх складних проблем, з якими стикаються громади, не може бути покладено на одну-дві особи. З більшою кількістю громадських лідерів громади можуть досягти більшого успіху.

Чим більше людей беруть на себе роль лідера, тим більше проблем можна вирішити. Суспільство виграє, коли лідери громад дбають про різноманітні проблеми та об'єднують зусилля навколо них: культурний розвиток молоді, економічне зростання, протидія зловживанню психоактивними речовинами, боротьба зі злочинністю, охорона довкілля, охорона здоров'я та ін. Кожна проблема потребує команди кваліфікованих лідерів для її розв'язання.

Суспільству необхідні лідери серед жінок, молоді, людей з низьким рівнем доходу, осіб з обмеженими можливостями та представників інших груп, яким традиційно говорили, що їм необхідно підкорюватись, а не керувати. Для країни важливо мати лідерство, що представлено всіма верствами суспільства, щоб забезпечити справжню демократію. Тому лідерам громад важливо навчитися працювати разом і розвивати культуру таких взаємин, а також відмовитися від прагнення до влади, соціального статусу на користь досягнення цілей, які покращать життя спільноти.

У багатьох країнах світу, зокрема в європейських, є різні освітні платформи, спрямовані на навчання та підтримку громадських лідерів. Однією з таких ініціатив є «SI Leader Lab» — програма для лідерів громадянського суспільства, які прагнуть опанувати інноваційні інструменти та нові форми співпраці. На цій платформі під час онлайн-семінарів можна вдосконалити лідерські навички, вивчити методи захисту інтересів своєї організації та взаємодіяти з лідерами із 20 країн світу. Завершальною подією програми є інтенсивний тиждень навчання в Стокгольмі. Ініціатива надається Шведським інститутом, представляючи одну з тисяч можливостей для України (House of Europe, n.d.).

Програма «SI Leader Lab» не лише надає можливість навчання відповідальним лідерським практикам, але й створює унікальне середовище для побудови міжнародних партнерств. Учасники отримують змогу обмінюватися ідеями, розширювати мережу зв'язків і знаходити спільні рішення на перехресті світових викликів. Проект не лише сприяє розвитку конкретних навичок учасників, але й впливає на розвиток глобальної громадської ініціативи. Його цінність полягає у створенні умов для обміну кращими практиками, вирішенні спільних завдань і підтримці громадянського активізму в усьому світі.

Програма «Лідери Європи Фонду Обама» визначається як інноваційна та цінна ініціатива для розвитку лідерства в різних сферах, що об'єднує громадських діячів, представників уряду та приватного сектору. Основні цілі програми — надихати, розширювати можливості та об'єднувати нових лідерів з різних частин Європи, щоб спільно працювати над вирішенням складних викликів.

Протягом шести місяців учасники програми беруть участь у віртуальних заходах, таких як вебінари, тренінги з розвитку навичок, а також долучаються до різних спільнот, відвідують культурні події. Це середовище сприяє формуванню нового покоління лідерів, які володіють не лише високими лідерськими навичками, а й глибоким зобов'язанням до спільного блага. Програма проекту також передбачає спеціальні семінари, які допомагають лідерам визначати та активізувати свої особисті цінності, вирішувати розбіжності, використовувати інклюзивні форми влади та розвивати навички для адаптивного лідерства в довгостроковій перспективі.

Одним із ключових елементів програми є можливість для учасників взаємодіяти віртуально в невеликих групах і проводити приватні бесіди для побудови глибоких і тривалих стосунків, що сприятимуть їхньому лідерському шляху. Окрім того, захоплива серія віртуальних культурних подій, таких як живі виступи та бесіди з митцями та творчими особистостями, створює сильний дух спільноти та підтримки серед учасників програми (Leaders Europe 2022, n.d.).

Для розвитку лідерських якостей важливою стає можливість обмінюватися знаннями та накопичувати досвід експертів задля розв'язання спільних проблем (Si. Swedish Institute, n.d.). В українських реаліях підтримка громадських організацій не досягає того рівня, що спостерігається в Європі. Однак, попри всі нюанси, є законодавчі механізми для підтримки громадської діяльності.

У 2012 році відділ політичних стратегій провів комплексне дослідження державного фінансування громадських організацій, аналізуючи закордонний досвід і рекомендації щодо впровадження в Україні. Результати цього дослідження були представлені в аналітичній записці, де було розглянуто основні форми та механізми державного фінансування громадських організацій у розвинутих європейських державах. На основі аналізу відповідних моделей та успішних прикладів окремих країн щодо взаємодії органів влади з громадськими організаціями було запропоновано низку рекомендацій для впровадження в українську практику.

Рішенням Президента України у березні 2012 року була схвалена Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства. Це стало важливим кроком для цілісного підходу до формування політико-правової основи взаємодії інститутів держави з громадськими організаціями. У 2013 та 2015 роках були внесені зміни до механізмів реалізації цієї Стратегії (Президент України, 2012). У вересні 2021 року була затверджена Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки (Президент України, 2021).

В європейській практиці є документи, які визначають політику співробітництва між державним і недержавним секторами, відображаючи позицію держави та створюючи основу для конструктивної взаємодії з громадськими організаціями. Фінансування виявляється ключовим аспектом у цих документах, включаючи зобов'язання прийняття кодексу оптимальної практики фінансування, різні механізми для підтримки громадського сектору та систему оподаткування, яка стимулює діяльність цього сектору.

Державна політика фінансування громадських організацій визначається ставленням держави до громадських організацій як партнера розвитку суспільства. Ця політика супроводжується системою державної підтримки на рівні загальнодержавної політики, урядових документів чи двосторонніх договорів.

Англосаксонська модель (Велика Британія та частково Нідерланди) передбачає активну участь громадських організацій у наданні соціальних послуг та їх незалежність від держави, що дає змогу їм відстоювати громадські інтереси. У скандинавській моделі держава є основним постачальником послуг, а громадські організації виконують лише представницькі функції, при цьому рівень державного фінансування залишається низьким, як порівняти з іншими країнами

(25–35 %). Так, державна підтримка громадських організацій визначається ставленням держави до третього сектору та їхньою роллю у розвитку суспільства (Горелов, 2012).

В країнах Середземномор'я та Центрально-Східної Європи склалася модель з низьким державним фінансуванням, політичним впливом на фінансування та обмеженим передаванням компетенцій громадським організаціям. Відсутність належних ресурсів у муніципалітетах для передачі організаціям громадянського суспільства є ще однією проблемою.

У країнах Європейського Союзу наявні два механізми державного фінансування громадських організацій: пряме з бюджету через субсидії, гранти, конкурсні закупівлі та оплату послуг; опосередковане через податкові пільги та участь у програмах державних закупівель.

Зазвичай країни мають законодавчий механізм для всіх учасників державних конкурсних закупівель, включаючи громадські організації. Державні служби можуть конкурувати з комерційними структурами за участі громадських організацій. Головним критерієм для державної підтримки громадських організацій є суспільна користь, яка визначається їхньою діяльністю на добробут суспільства та визнанням держави через пряму або опосередковану підтримку.

У Великій Британії використовується принцип «найкращої вартості» під час укладання контрактів на надання соціальних послуг, де важливими є ціна, якість та орієнтація на користувача. Принципи відшкодування витрат і задоволення користувачів також є важливими чинниками в оцінці якості послуг. Досвід фінансування громадських організацій в Європейському Союзі може стати корисним для вивчення та впровадження кращих практик в Україні, особливо в контексті співпраці між владою та громадським суспільством (Горелов, 2012).

Громадські організації та муніципальні установи, зокрема приватні компанії у Великій Британії, конкурують за можливість надавати послуги, демонструючи свою ефективність. Держава може підтримувати їх різними способами, і часто фінансування має велику вагу в конкурсних закупівлях.

Система фінансової підтримки громадських організацій у Німеччині ґрунтується на принципі субсидіарності, наголошуючи на пріоритеті приватних організацій і місцевих постачальників. Законодавство обмежує державні органи у створенні власних постачальників послуг, сприяючи розвитку асоціацій. У Німеччині також наявний широкий спектр фінансування громадських організацій на різних рівнях, включаючи загальнодержавний і місцевий бюджети.

В Угорщині та Хорватії держава передає право розпоряджатися коштами через автономні та державні фонди. Хорватія використовує лотерейні виграші для фінансування національного фонду розвитку громадянського суспільства, забезпечуючи стабільне фінансування протягом тривалого періоду. Унікальною є відсоткова схема в Угорщині, де платники податків можуть передавати 1 % податку відповідній громадській організації, сприяючи взаємодії між громадським сектором та суспільством.

Затвердження «Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» та Закону України «Про громадські об'єднання» №4572 (Верховна Рада України, 2012) — великий крок до ефективної співпраці

між державою та громадянським суспільством. Пропонуємо розробити кодекс для деталізації фінансових питань, аналогічний практиці Великої Британії (кодекс оптимальної практики фінансування) та Хорватії (Code of good practice, 2007).

Згідно зі статтею 23 Закону України «Про громадські об'єднання» усі громадські об'єднання з юридичним статусом мають право на фінансову підтримку з державного бюджету України (Верховна Рада України, 2012). Зняття поділу за статусом є прогресивною новелою, відповідною європейській практиці.

Потрібно вдосконалити механізми податкового стимулювання громадських організацій, використовуючи європейські стандарти (за досвідом Німеччини та Великої Британії). Розглянути можливість впровадження статусу суспільно корисних організацій і створення відповідних податкових стимулів. Для розв'язання проблеми обмеженого доступу до довгострокового фінансування громадських організацій необхідні зміни до бюджетного кодексу, що уможливають державне фінансування через спеціально створені фонди, аналогічно досвіду Угорщини, Хорватії та Естонії (Горелов, 2012). Результати аналізу державної фінансової підтримки 2012 року також підтверджені та доповнені головним консультантом відділу етнонаціональних досліджень, реінтеграції та розвитку громадянського суспільства Національного інституту стратегічних досліджень Н. Пелівановою (2019).

Крім фінансової підтримки від держави, важливо акцентувати на потребі сприяння особистому розвитку громадських лідерів суспільства в цілому. Підвищення самосвідомості та розуміння громадського розвитку виявляється ключовим для загального культурного розвитку.

■ Висновки

Громадянське суспільство, перебуваючи в екзистенції, формує умови для виникнення лідерів у його колективі, шкільних клубах, місцевих і шкільних спортивних командах, у громадських організаціях, а також у місцевих молодіжних групах. Коли об'єднання та організації громадськості формуються на місцевому рівні, які не є наслідком дій державних органів, вони можуть самостійно визначати свою діяльність, незалежно від державного фінансування, і сприяти більш прозорій взаємодії з органами влади. Такі об'єднання можуть сприяти конструктивній взаємодії з урядовими інституціями для досягнення суспільного добробуту не лише у фінансовій сфері, але й у розвитку культурного і соціального самоусвідомлення.

Розглядаючи поняття «громадський діяч» та його вплив на суспільство, можливо зазначити, що цей термін стосується не лише особистої активності лідера, але й визначає важливу роль суспільства в розвитку його ідей і культурного самоусвідомлення. Саме взаємодія між громадськими об'єднаннями та громадськими діячами створює умови для конструктивної взаємодії і формування громадської думки. Позафінансовий вплив цих об'єднань на розвиток культурного і соціального самоусвідомлення є ключовим чинником для досягнення суспільного блага. Такий підхід дає змогу побудувати стійкі та взаємовигідні відносини між громадським суспільством і владними інституціями, що сприяє загальному розвитку та формуванню культурної життєздатної громади.

Список посилань

- Безклубенко, С. (2018). Громадянське суспільство як продукт соціокультурного розвитку. *Культурологічна думка*, 13(1), 24–36. https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD13_Bezklubenko.pdf
- Верховна Рада України. (2012, 22 березня). *Про громадські об'єднання* (Закон № 4572-VI). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
- Вовченко, В. (2007). *Архівна спадщина кооператора, державної громадської діяча М. В. Левитського (1859–1936): історія, реконструкція, зміст* [Автореферат дисертації кандидата історичних наук, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського].
- Горелов, Д. (2012, 14 травня). *Державне фінансування громадських організацій: зарубіжний досвід та рекомендації щодо впровадження в Україні. Аналітична записка*. Національний інститут стратегічних досліджень. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/derzhavne-finansuvannya-gromadskikh-organizacij-zarubizhniy>
- Надопта, А. (2012). Роль громадських, наукових організацій та церкви у формуванні та становленні українського етнографічного музейництва Галичини кінця XIX – 30-х рр. XX ст. *Народознавчі зошити*, 4(106), 758–774. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/94785>
- Пеліванова, Н. (2019). Державне фінансування організацій громадянського суспільства: закордонний досвід та можливості впровадження в Україні. *Аналітична записка. Серія «Громадянське суспільство»*, 3, 1–9. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-11/analit-pelivanova-civil-society-3-2019-.pdf>
- Підлісна, Т. (2021). Сучасні підходи до розвитку лідерства в органах публічної влади. *Право та державне управління*, 2, 158–164. <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.2.24>
- Президент України. (2012, 24 березня). *Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації* (Указ № 212/2012). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text>
- Президент України. (2021, 27 вересня). *Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки* (Указ № 487/2021). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>
- Руженко, Л. (2013). Демократичні механізми формування громадської думки як складова політичного розвитку. *Актуальні проблеми політики*, 48, 295–301. <http://hdl.handle.net/11300/2919>
- Сабадош, Т. (2013). Становлення А. Волошина як культурно-національного і громадського діяча. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*, 21, 137–142. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23378/Sabadosh.pdf?sequence=>
- Сивак, Т. (2014). Консолідація дійових осіб публічної політики в процесі реалізації соціального проекту. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*, 14, 163–176. http://nbuv.gov.ua/UJRN/tpd_2014_14_13
- Скакальська, І. (2010). Вплив духовної еліти на суспільне, релігійне та культурно-просвітницьке життя Волині першої половини XX ст. *Волинські історичні записки*, 5, 77–80. <http://eprints.zu.edu.ua/4774/1/Skakalska.pdf>

- Тищенко, Ю., Литвиненко, О., Михайлова, О., Каплан, Ю., Горелов, Д., Корнієвський, О., Палій Г. О., Пеліванова, Н. (2021). *Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30-ти років та ключові аспекти 2021 року*. Національний інститут стратегічних досліджень. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2021.22>
- Alexander, J., & Smith, P. (2003). The strong program in cultural sociology: elements of a structural hermeneutics (with Philip Smith). In *The Meanings of social life: a cultural sociology* (pp. 11–26). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195160840.003.0011>
- Anderson, L., O'Loughlin, P., & Salt, A. (2001). *Community leadership programs in New South Wales*. NSW Premier's Department.
- Code of good practice, standards and benchmarks for the allocation of grants for programmes and projects of NGOs. (2007, February 2). *Official Gazette*, 88/01. https://udruga.gov.hr/UserDocsImages/UserFiles/Code%20of%20good%20practice_SG-MDx3.pdf
- House of Europe. (n.d.). *SI Leader Lab 2023: programme for civil society leaders*. <https://houseofeurope.org.ua/en/opportunity/426>
- Leaders Europe 2022. (n.d.). *The Obama Foundation*. www.obama.org/programs/leaders/europe/2022
- Peters, J., & Besley, J. (2006). *Building knowledge cultures: education and development in the age of knowledge capitalism*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Si. Swedish Institute. (n.d.). *SI Leader Lab – Connecting leaders in civil society*. <https://apply-leadership-programmes.si.se/courses/course/35-si-leader-lab-2023>
- Thomson, P. (2005). Globalizing the Rustbelt and Public Schools. *Counterpoints*, 280, 79–92. <http://www.jstor.org/stable/42979300>
- Ward, K. (2007). "Public intellectuals", geography, its representations and its publics. *Geoforum*, 38(6), 1058–1064. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2006.11.021>

References

- Alexander, J., & Smith, P. (2003). The Strong program in cultural sociology: elements of a structural hermeneutics (with Philip Smith). In *The Meanings of social life: a cultural sociology* (pp. 11–26). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195160840.003.0011> [in English].
- Anderson, L., O'Loughlin, P., & Salt, A. (2001). *Community leadership programs in New South Wales*. NSW Premier's Department [in English].
- Bezklubenko, S. (2018). Hromadianske suspiilstvo yak produkt sotsiokulturnoho rozvytku [Civil Society as a Product of Socio-Cultural Development]. *The Culturology Ideas*, 13(1), 24–36. https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD13_Bezklubenko.pdf [in Ukrainian].
- Code of good practice, standards and benchmarks for the allocation of grants for programmes and projects of NGOs. (2007, February 2). *Official Gazette*, 88/01. https://udruga.gov.hr/UserDocsImages/UserFiles/Code%20of%20good%20practice_SG-MDx3.pdf [in English].
- Horielov, D. (2012, May 14). *Derzhavne finansuvannia hromadskykh orhanizatsii: zarubizhnyi dosvid ta rekomendatsii shchodo vprovadzhennia v Ukraini. Analychna zapyska* [State funding of public organizations: foreign experience and recommendations for implementation in Ukraine. Analytical note]. National Institute for Strategic

- Studies. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/derzhavne-finansuvannya-gromadskikh-organizaciy-zarubizhnyi> [in Ukrainian].
- House of Europe. (n.d.). *SI Leader Lab 2023: programme for civil society leaders*. <https://houseofeurope.org.ua/en/opportunity/426> [in English].
- Leaders Europe 2022. (n.d.). *The Obama Foundation*. www.obama.org/programs/leaders/europe/2022 [in English].
- Nadopta, A. (2012). Rol hromadskiykh, naukoviykh orhanizatsii ta tserkvy u formuvanni ta stanovlenni ukrainskoho etnografichnogo muzeinytstva Halychyny kintsia XIX - 30-kh rr. XX st. [The role of public, scientific organizations and the church in the formation and development of the Ukrainian ethnographic museology of Galicia at the end of the 19th - 30s of the 20th century]. *The Ethnology Notebooks*, 4(106), 758–774. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/94785> [in Ukrainian].
- Pelivanova, N. (2019). Derzhavne finansuvannya orhanizatsii hromadianskoho suspilstva: zakordonnyi dosvid ta mozhlivosti vprovadzhennia v Ukraini [State financing of civil society organizations: foreign experience and opportunities for implementation in Ukraine]. *Analitichna zapyska. Serii "Hromadianske suspilstvo"*, 3, 1–9. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-11/analit-pelivanova-civil-society-3-2019-.pdf> [in Ukrainian].
- Peters, J., & Besley, J. (2006). *Building knowledge cultures: education and development in the age of knowledge capitalism*. Rowman & Littlefield Publishers [in English].
- Pidlisna, T. (2021). Suchasni pidkhody do rozvytku liderstva v orhanakh publichnoi vlady [Modern approaches to leadership development in public authorities]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 2, 158–164. <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.2.24> [in Ukrainian].
- President of Ukraine. (2012, March 24). *Pro Stratehiiu derzhavnoi polityky spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini ta pershocherhovi zakhody shchodo yii realizatsii* [On the Strategy of the state policy of promoting the development of civil society in Ukraine and priority measures for its implementation] (Decree №212/2012). Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text> [in Ukrainian].
- President of Ukraine. (2021, September 27). *Pro Natsionalnu stratehiiu spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2021-2026 roky* [On the National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine for 2021-2026] (Decree №487/2021). Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> [in Ukrainian].
- Ruzhenko, L. (2013). Demokratychni mekhanizmy formuvannya hromadskoi dumky yak skladova politychnoho rozvytku [Democratic mechanisms of public opinion formation as a component of political development]. *Aktualni problemy polityky*, 48, 295–301. <http://hdl.handle.net/11300/2919> [in Ukrainian].
- Sabadosh, T. (2013). Stanovlennia A. Voloshyna yak kulturno-natsionalnogo i hromadskoho diiacha [Formation of A. Voloshyn as a cultural national and public figure]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 18: Ekonomika i pravo*, 21, 137–142. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23378/Sabadosh.pdf?sequence=> [in Ukrainian].
- Si. Swedish Institute. (n.d.). *SI Leader Lab – Connecting leaders in civil society*. <https://apply-leadership-programmes.si.se/courses/course/35-si-leader-lab-2023> [in English].

- Skakalska, I. (2010). Vplyv dukhovnoi elity na suspilne, relihiine ta kulturno-prosvitnytske zhyttia Volyni pershoi polovyny XX st. [The influence of the spiritual elite on the social, religious and cultural and educational life of Volyn in the first half of the 20th century]. *Volynski istorychni zapysky*, 5, 77–80. <http://eprints.zu.edu.ua/4774/1/Skakalska.pdf> [in Ukrainian].
- Syvak, T. (2014). Konsolidatsiia diiovykh osib publichnoi polityky v protsesi realizatsii sotsialnoho proektu [Consolidation of public policy actors in the implementation of the social project]. *Theoretical and applied issues of state building*, 14, 163–176. http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2014_14_13 [in Ukrainian].
- Thomson, P. (2005). Globalizing the Rustbelt and Public Schools. *Counterpoints*, 280, 79–92. <http://www.jstor.org/stable/42979300> [in English].
- Tyshchenko, Yu., Lytvynenko, O., Mykhaïlova, O., Kaplan, Yu., Horielov, D., Korniiievskyï, O., Palii H. O., Pelivanova, N. (2021). *Stan rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini: shliakh protiahom 30-ty rokiv ta kliuchovi aspekty 2021 roku* [The state of development of civil society in Ukraine: the path over 30 years and key aspects of 2021]. National Institute for Strategic Studies. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2021.22> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2012, 22 bereznia). *Pro hromadski obiednannia* [On Public Associations] (Law №4572-VI). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> [in Ukrainian].
- Vovchenko, V. (2007). *Arkhivna spadshchyna kooperatora, derzhavnohoi hromadskoho diiacha M. V. Levytskoho (1859-1936): istoriia, rekonstruktsiia, zmist* [The archival legacy of the cooperator, state and public figure M. V. Levitskyi (1859-1936): history, reconstruction, content] [Abstract of PhD Dissertation, National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky] [in Ukrainian].
- Ward, K. (2007). "Public intellectuals", geography, its representations and its publics. *Geoforum*, 38(6), 1058–1064. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2006.11.021> [in English].

▪ PUBLIC ACTIVITY AS A MEANS OF DEVELOPING THE CULTURE OF SOCIETY: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

▪ Tetiana Kovalova

▪ PhD student,

Kyiv National University of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine

ORCID: 0009-0009-8097-3147

e-mail: kovalova_t@knukim.edu.ua

The aim of the article is to investigate public figures' activities and the peculiarities of public associations development. To reveal the interaction between public organisations and society. Analyse forms of support for public organisations and their representatives in Ukraine and the world. Identify tools for supporting public activities to achieve better results of interaction between public organisations and society. *As a result*, the study found that in Ukraine, as in

many European countries, much attention is paid to financial support for public organisations, and only in some countries (the UK, Poland) the contribution of these organisations is taken into account. The research materials can be the basis for further scientific research, in particular, the study of public activities, their impact on the cultural development of society, and the transmission of cultural values and traditions. *Scientific novelty.* The article conducts a cultural study of the term “public figure”, provides a detailed analysis of the impact of public activity on the development of society’s culture, formation of public opinion and social manifestations of the public. Educational platforms aimed at training and supporting public leaders are considered. The article analyses the legislative mechanisms for supporting public activities. *Conclusions.* The article examines the concept of “public figure” and outlines its impact on society; it is found that this term refers not only to the personal activity of a leader but also determines the important role of society in the development of his ideas and cultural awareness. The conducted research allows us to state that it is the interaction between public associations and public figures, regardless of state funding, creates conditions for constructive interaction and shaping public opinion. The impact of these associations on the development of cultural and social self-awareness is a key factor in achieving the public good.

■ **Keywords:** public figure; public organisation; leader; cultural (social) self-awareness; socio-cultural development

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.